

Karin, hoop ik, voor mij. Meer kunnen we niet voor elkaar betekenen, toch?

P.S: er is een vrij simpele oplossing voor al die gedachten en twijfels in dit soort ontmoetingen (die ook geldt voor praten met iemand die rouwt): benoem het. Beter zeggen dat je niet weet wat je moet zeggen, dan het niet zeggen.

Afscheid van de dorpsuitvaart

Begrafenis

Uitvaartverenigingen zijn belangrijk in dorpen in de noordoostelijke provincies. Maar ze lijken hun beste tijd te hebben gehad.

De ledenvergadering van de Groningse Federatie voor Uitvaartverenigingen is nog niet begonnen als een van de bestuurders om hulp vraagt. „We zoeken wat sterke mannen”, vraagt hij op het podium van café Balk in Zuidhorn. Buiten heeft iemand zijn auto in het zand vastgereden – wie kan er duwen? Een handjevol mannen staat voorzichtig op. Onder de leden klinkt gelach. „Sterke mannen? Die zijn hier niet, hoor”, roept iemand.

De zaal zit deze avond stampvol met zo’n honderd oudere mannen en vrouwen. Op de tafels koffie en cake. Het is een deel van de bestuursleden van de

ongeveer 75 lokale uitvaartverenigingen die de provincie Groningen telt. Hun organisaties – die tot doel hebben leden een goedkope uitvaart te geven – dreigen uit te sterven. Vooral door gebrek aan jonge aanwas, zowel van leden als bestuursleden.

Buiten Drenthe, Friesland, Groningen en Overijssel hebben uitvaartverenigingen nauwelijks bekendheid. In de vier noordoostelijke provincies maken ze van oudsher een belangrijk deel uit van de kleinere gemeenschappen. Friesland kent er meer dan tweehonderd, Limburg zeven. Eén van de grootste verenigingen, in Zuidoost-Drenthe, telt 17.000 leden, een dorp als Roden (17.000 inwoners) heeft 4.000 leden.

Noaberschap

In feite zijn het uitvaartverzekeringen avant la lettre. Ze stammen veelal uit de 19de eeuw, en zorgen er van oudsher voor dat dorpelingen hun uitvaart (deels) vergoed krijgen. Die hebben daar een leven lang voor betaald. De premie is traditioneel laag; zelden meer dan twee à drie tientjes per jaar.

Vaak vergoedt de vereniging extra diensten. Zo beschikken sommige clubs over een eigen ruimte om leden op te baren, een lijkwagen, dragers of koffietafelvrijwilligers. De eigen uitvaartbegeleider is door de komst van complexe (hygiënische) regelgeving en noodzakelijke diploma’s in de loop der tijd vrijwel volledig verdwenen en vervangen door commerciële uitvaartondernemers.

De verenigingen, die de officiële status hebben van immaterieel cultureel erfgoed, worden vaak gezien als hét

Zes dragers van Begraffenisvereniging Winsum-Obergum op de begraafplaats in Obergum. Foto Kees van de Veen

product van noaberschap, een term die je vooral in het oosten van het land hoort en die de ‘ongevraagde’ zorg voor buurtgenoten behelst. Wie overlijdt, kan voor een waardige uitvaart rekenen op burens en de rest van het dorp. De uitvaartvereniging dekt de kosten.

Die instelling dreigt nu ten onder te gaan, hoewel ze van oudsher vaak de grootste vereniging in een dorp is en meerdere tonnen in kas heeft. Een handvol is al overgenomen door een commercieel bedrijf als Yarden.

„Elk jaar daalt het ledental gemiddeld met één procent”, vertelt Henk van Wijk op de federatievergadering in Zuidhorn. Hij onderzocht met anderen de staat van de verenigingen in Groningen. Zelf is hij actief bij de afdeling Tolbert. „Het andere grote probleem is dat de bestuursleden behoorlijk op leeftijd zijn en in veel gevallen allemaal bijna even oud.”

Jongeren sluiten zich volgens Van Wijk niet meer zomaar aan bij een begrafenisvereniging. „De verbondenheid is vaak een stuk minder, ze verhuizen makkelijker. Bovendien zien ze het nut niet: je krijgt maar een deel van de uitvaart vergoed, vaak tussen de 600 en 1.000 euro. Maar een hele uitvaart kost tegenwoordig 4.000 tot 5.000 euro.” Dan kun je je beter direct aanmelden bij een commerciële verzekeraar die alles vergoedt, is het idee.

Regels en controle

Lucas Meijs, hoogleraar strategische filantropie en vrijwilligerswerk aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, geeft direct toe niet van het bestaan van uitvaartverenigingen te weten. Maar dat ze het moeilijk hebben, verbaast hem niet. „Over het algemeen gaat het goed met het vrijwilligerswerk in Nederland, maar besturen voelen wel steeds vaker pijn.”

Dat heeft verschillende redenen: het werk vergt tijd en vereist door strenge (financiële) regels steeds meer expertise. „Maar ook: soms zijn verenigingen in de huidige tijd gewoon voorbij. Wandelsportverenigingen en schaakverenigingen vallen massaal om. Die worden bijvoorbeeld een appgroep.”

Valt het tij nog te keren? Jezelf ombouwen tot dorpsuitvaartverzekeraar met hogere uitkeringen is een optie, maar daar gelden ingewikkelde regels en zware eisen voor. Fuseren of samenwerken komt ook voor, zoals bij de grote vereniging in Zuidoost-Drenthe, maar vaak ligt dat vanwege de dorpsidentiteit gevoelig.

Van Wijk put hoop uit het feit dat de verenigingen geen commercieel doel hebben. „Dat aspect wordt tot nu toe nauwelijks over het voetlicht gebracht.” Het kan mensen aanspreken, denkt hij, vooral nu uitvaartondernemingen onder vuur liggen. Yarden, zo meldde de Volkskrant enkele maanden geleden, laat nabestaanden soms duizenden euro's te veel betalen.

En als het gemeenschappelijk uitvaartwezen uitsterft? Dan is dat zo, stellen de bestuurders op de federatievergadering in Zuidhorn vast. Maar jammer zou het wel zijn. De meesten hebben zich ooit weloverwogen aangemeld, op zoek naar inhoudelijk gemeenschapswerk. Hanny Cazemier-Renkema van uitvaartvereniging De Laatste Eer Grijpskerk: „Dit is ander werk dan bij de volleybalclub.”

BESTUUR 'HOE KOM IK AAN NIEUWE DRAGERS?'

Wat doet een bestuurslid van een uitvaartvereniging? Voor een deel is het niet anders dan elke bestuursfunctie, vertelt Henk Bazuin, sinds 1976 secretaris van de vereniging in Hoogezand. „Je houdt de administratie bij, beantwoordt vragen en klachten, bereidt de ledenvergadering voor.” Maar er spelen ook andere onderwerpen. „Een sportclub zal misschien denken: hoe kom ik aan mensen in de kantine? Hier is het: hoe kom ik aan dragers?” Ook zijn er de vragen uit de gemeenschap. „Mensen vragen bijvoorbeeld: mag dat wel, een borrel schenken na afloop van een begrafenis?”

Bron: NRC, overgenomen na toestemming 18-12, Sjaak.